

НАЦИОНАЛНА УСТАНОВА
ЗАВОД ЗА ЗАШТИТА НА СПОМЕНИЦИТЕ
НА КУЛТУРАТА И МУЗЕЈ – БИТОЛА

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ

БИТОЛА

2016

ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ НА Н.У. ЗАВОД ЗА ЗАШТИТА НА
СПОМЕНИЦИТЕ НА КУЛТУРАТА И МУЗЕЈ – БИТОЛА

Претседател на редакциски одбор:
Александар Литовски

Членови на редакциски одбор:
Зоран Алтипармаков
Викторија Момева Алтипармаковска
Ристо Палигора

Технички секретар: Владо Ѓоревски

Лектор: Каљопи Лутовска
Печати: Херакли Битола

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

930.85(497.7)(082)

ЗБОРНИК на трудови. 19 / [уредник Александар Литовски]. - Битола :
НУ Завод и Музеј Битола, 2016. - 200 стр. ; 21 см

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-4754-09-1

а) Македонија - Културна историја - Зборници
COBISS.MK-ID 101849354

Содржина:

Д-р Александар Литовски, Ставовите на Ренос Михалеас за македонското национално прашање во 1944 година.....7-15

Д-р Роберто Трајковски, Активностите за формирање на 21. планинска дивизија СС „Скендербег“ според документацијата од архивата на „Волфганг Воперсал“.....17-28

Д-р Лидија Ѓурковска, Габриела Топузовска, Трговско-индустриската комора во Скопје во периодот меѓу двете светски војни..... 29-39

Д-р Александар Симоновски, Народноослободителните одбори во административната единица Битолска околија (1945) 41-46

Рубинчо Белчевски, Монументален меморијален комплекс „Парк на Револуцијата“-Прилеп - Алеја на Народните херои - Могила на Непобедените - Споменик Жена - борец.....47-57

Д-р Катерина Мирчевска, Љубица Јанчева, Скопскиот земјотрес низ страниците на весникот „Нова Македонија“: помошта на Битола за Скопје.....59- 66

М-р Стојанче Костов, Фолклорниот фестивал Илинденски денови низ видеата на американскиот фолклорист Роберт Хенри Либман.....67-73

Д-р Мери Стојанова, Обреден циклус на празнување за Ѓурѓовден во Преспа..... 75-83

Горан Василевски, „Тајане Бојане имам брат Свети Јоване“..... 85-93

Бранко Ѓорѓиев, Тајната патна мрежа на Македонската револуционерна организација во Струмица и Струмичко..... 95-105

Илија Ристески, Руралната градителска традиција од прилепскиот крај во контекст на класичната архитектура и култура - низ историската ретроспектива и сегашност..... 107- 120.

Душко Темелкоски, Гробници издлабени во карпа на локалитетот „Сурун“ кај Горно Село..... 121-130

М-р Оливера Макриевова, Јовица Богоев, Применетата техника и технологија кај историските слоеви на ѕидното сликарство во џамиите Исхак Челеби и Гази Хајдар Кади од XVI век во Битола..... 131-145

Владо Ѓорески, Ликовното творештво на Стојан Апчевски....147-175

Биљана Темелкоска, Издавачката дејност на НУ Завод и музеј - Прилеп..... 177-188.

Почитувани читатели!
Почитувани колеги!

Повторно, по деветнаесетти пат, пред вас се наоѓа новиот број на „Зборникот на трудови“ на Националната установа Завод за заштита на спомениците на културата и музеј - Битола. Ова наше стручно и научно списание со долга традиција ви презентира изворни материјали или нови сознанија, кои се научно и стручно валидни и издржани и кои ќе придонесат за подобро разбирање на некои сегменти од областите на кои се однесуваат.

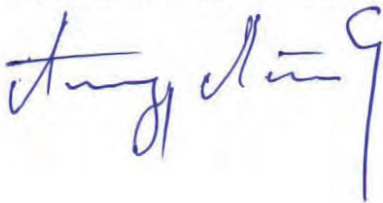
Во овој број, поместени се петнаесет прилози од разни стручни области и од колеги и колешки вработени во разни научни и стручни институции на Република Македонија. Сите прилози кои пристигнаа беа рецензирани пред да се објават во „Зборникот на трудови“ од компетентни стручни лица.

Во овој осумаесетти број во нашето списание поместуваме еден in memoriam за наш прерано починат колега.

И во оваа прилика, како и неколкупати претходно, повторно се обраќаме до сите колеги од сродните стручни институции, а и до сите научни работници во Република Македонија кои работат на теми кои се од сферата на заштитата и презентацијата на движното и недвижното културно наследство, како и од музеологијата, етнологијата, фолклористиката, историјата, археологијата, историјата на уметноста, во иднина слободно да се пријават со свои научни и стручни трудови и да ја збогатат содржината на нашиот „Зборник на трудови“. Секако, Редакцискиот одбор, а пред сè претседателот и техничкиот секретар, стојат на располагање во текот на целата година со цел да разјаснат евентуални нејаснотии и да ги прифатат испратените стручни трудови.

Претседател на Редакцискиот одбор

д-р Александар Литовски

Директор

Зоран Алтипармаков

Мери СТОЈАНОВА,¹

ОБРЕДЕН ЦИКЛУС НА ПРАЗНУВАЊЕ ЗА ЃУРЃОВДЕН ВО ПРЕСПА

Абстракт

Според својата распространетост на територијата на Преспа можеме да кажеме дека празнувањето на Ѓурѓовден е широко прифатено во обредната пракса на локалното население, и тоа не само како семејна туку и како селска слава.

Оваа појава, укажува на неговата длабока вкоренетост во локалната традиција на населението од овој предел. Земајќи го во предвид фактот дека кога зборуваме за народната традиција воопшто, зборуваме за еден отворен и пред сè динамичен систем, сосема е јасно дека во текот на одреден временски период и овој обреден циклус како и многу други, претрпел свои трансформации. При тоа дошло до појава, прифаќање, трансформација или пак отфрлање на поедини обредни елементи, за што ќе стане збор во понатамошниот дел од трудот.

Клучни зборови: Преспа, Ѓурѓовден, св. Ѓорѓи, обред.

Празникот Ѓурѓовден е еден од најраспространетите празници со исклучително богата обредна пракса, кој е застапен не само на територијата на Македонија, туку и воопшто во поширокиот балкански културен ареал. Мноштвото на елементи присутни во овој обреден циклус укажуваат на длабоките врски со претхристијанските верувања на населението, кои нашле свое место и во подоцнежниот период на прифаќање на христијанството. Транскрипцијата на мноштво атрибути од претхристијанските htonски божества на св. Ѓорѓи како нивен христијански пандан, придонел во значителна мера за ширењето на култот на овој христијански светител.

Распространетоста и прифатеноста на овој обреден циклус се должи и на неговиот аграрно - стопански карактер и симболиката која тој ја поседува.

Со Ѓурѓовден се означува почетокот на пролетните празнувања и воедно тој го означува и почетокот на плодородното полугодие од годината. Со него започнуваат најголемите земјоделски и сточарски активности. Го означува буђењето на вегетацијата и буђењето на природата воопшто. На овој ден се „главуваат“ момоци, овчари, говедари, се одредуваат селските пољаци и водари². Затоа кај населението широко е распространета изреката

¹д-р Мери Стојанова, виш кустос, НУ „Завод и музеј“ – Битола, ул. Климент Охридски, бб, 7000 Битола, e-mail: etno_m@yahoo.com

²Сопствени теренски истражувања, Преспа 2006, 2012; Јовановска Соња, „Обредната практика за време на славењето на Ѓурѓовден во с. Дебреште“, *Balkanoslavica*, бр. 30-31, Прилеп 2002, стр. 75

“од Ѓурѓовден до Митровден“, кога всушност според народниот календар и завршува стопанската година³.

Целокупниот обреден циклус поврзан со ѓурѓовденските празнувања избобилува со активности и елементи кои имаат магиско - апотропејска функција. Нивната главна цел е да штитат, обезбедат здравје, среќа и плодност како кај луѓето така и кај животните и растенијата.

Целокупниот обреден циклус на празнувања на Ѓурѓовден, кај населението во Преспа сè до крајот на 20тиот век, се одликува со мошне богата обредна пракса. Но, депопулацијата на селските заедници, осовременувањето на целокупниот начинот на живот и губењето на функциите на поедини обредни елементи, доведува до нивна постепена редуција, па во некои средини и речиси до комплетно напуштање на обредната пракса.

Врз основа на теренските истражувања и информации може да се заклучи дека обредните активности во поголемиот број населени места во Преспа, поврзани со празнувањето на Ѓурѓовден започнувале уште на 4 мај и тоа со месење на „леб со маја“⁴. Подготовката на мајата, односно подготовката на обредниот леб започнувала со „попарвање“⁵ на мајата во посебен керамички сад кој се користел исклучиво за оваа намена, и кој се нарекувал „поте“. Бидејќи подготовката на лебот барала голема умешност и вештина оваа активност се извршувала од страна на најстариот женски член во семејството, мајката или свекрвата, односно од домаќинката. Со цел лебот да биде убав и да нарасне биле изведувани редица магиски дејствија. Така на пример пред да се попари мајата, во „потето“ се ставало малку ракија и од него се истурала во огнот, со цел да “се сили мајата како што се сили огнот”⁶.

Исклучок од оваа обредна активност на подготовка на лебот имало само во случаи кога во поедино семејство, односно куќа, имало починат кој не навршил 40 дена од смртта. Во тој случај обредниот леб не се месел на 4 мај, туку се месел по навршувањето на четириесетте дена. Овој обичај бил во тесна врска со култот кон мртвите.

Подготовката на обредната храна продолжувала и на 5ти мај кога се приготвувал обредниот ручек. За таа цел се приготвувале различни видови на „манци“ или чорби како на пр. манца со компири, грав со месо, спанаќ со месо, супа и др. слични јадења.

Вечерта кога домовите биле посетувани од бројни гости речиси задолжително се приготвувала печена риба со запршка и матени јајца. Од благите јадења најчесто се подготвувало печиво познато и како „амајлија“, за

³Зоговиќ, Соња, “Општеството и народната култура на Македонија во раниот среден век”, Институт за старословенска култура - Прилеп, Прилеп, 2002 год.,стр. 192

⁴Лебот со маја всушност претсвува обреден леб кој се подготвува само во посебни прилики, а во некои предели е познат и како наутлија, наутли погача и сл.

⁵Ова всушност значи дека во претходно истолчениот наут кој се става во керамичкиот сад се додава топла вода и се остава да стаса.

⁶Сопствени теренски истражувања, 2006

кое била потребна и поголема количина на ореви, или пак се подготвувале т. н. „ѓулој“. И двете јадења откако ќе се испечеле се потурале со шербет.

Јајцето како симбол и почеток на сè, како симбол на препород и плодност⁷, како космогониски симбол застапен во мноштво култури во светот⁸ го нашло своето место и во овој обреден циклус. Традицијата на вапцување на црвени јајца која е присутна кај бројни народи и во бројни предели, сочинува еден значаен дел и од од обредот. Јајцето кое во велигденските ритуални активности има централно место симболизирајќи го процесот на постојано раѓање и обнова всушност претставува своевидна паралела помеѓу процесот на постојаното будење, обнова и/или повторно раѓање на природата и Христовото воскресение. Поради тие причини постои и една тесна врска помеѓу дел од активностите застапени во двата обредни циклуси. Тоа може да се забележи од употребата на првото вапцано велигденско јајце кое на Ѓурѓовден се закопувало во нивите заради заштита од громови, но и од повторливоста на некои дејствија застапени во обредниот циклус на велигденските празнувања како на пример берење на билки, запотнување на куќите и др⁹. Ист е случајот и со вапцаното ѓурѓовденското јајце кое се вапцувало на 5ти мај. Се сметало дека тоа има голема апотропејска моќ па затоа утрото штом се разбуделе децата се „поминувале“ по лицето и се изговарала говорната формула „црвено, бело, дебело“¹⁰. Со оваа формула се алудирало на доброто здравје кое треба да ги служи децата во текот на целата година.

Ден пред Ѓурѓовден се одвивало обредното берење на билки и тоа кукурек, вратика, скреби, различни полски цвеќиња и сл. Овие билки помеѓу населението биле познати како „ѓурѓеле“ или „зеленило“¹¹. Берењето на билките секогаш го изведувале исклучиво женски лица што повторно е во корелација со женскиот принцип односно култот на плодноста. Оваа активност била придружена со мноштво обредни песни од кои денес повеќето се потполно заборавени. Според народните верувања билките поседувале мноштво атрибути и позитивни својства па според тоа можеле да бидат лековити и да донесат здравје, да се искористат во љубовни цели, како заштита од зли очи и т.н.

Така на пр. вечерта пред Ѓурѓовден од собраните билки, а особено од цветовите на јаболката и други видови цвеќе се ставало во водата во која се миеле децата со цел да обезбедат здравје.

⁷Редактори: Светлана М. Толстој и Љубинко Раденковиќ, 2001: Словенска митологија, Енциклопедијски речник Београд 2001, с.в. ЈАЛЦЕ

⁸Милошеска Ели, „Јајцето во космогонијата, верувањата, култото и магијата“, *Balkanoslavica* бр. 26-27, Прилеп 1999-2000, стр.91-100

⁹Китевски Марко, „Македонски празнични обичаи“, Етнологија на Македонците, МАНУ, Скопје 1992, стр.235

¹⁰Сопствени теренски истражувања, 2006 год.

¹¹Сопствени теренски истражувања, Преспа, 2006 год.

„И се береше цвеќа! За Ѓурѓовден расцутено е. Се береше цвеќа и со цвеќа ѝ мија децата. Да речиме во леѓено кај шо и мија децата цвеќина клапаа“¹².

Освен за оваа намена билките се користеле за крмење на добитокот утрото на Ѓурѓовден, за да преку принципот на имитативна магија обезбедат и кај него здравје и плодност¹³. Во некои од населените места во Преспа како и во други делови на Македонија со зелените гранки, со повит, а најчесто со скреба, луѓето на Ѓурѓовден се обвиткувале околу половината за да *„не ги боли половината во текот на годината“*¹⁴.

На овој ден освен билки се собирале и врбови гранчиња од кои се ставале т.н „потки“ и се вршело „запотнување“ односно украсување на куќите и стопанските објекти.

„Од вечер на 5 (заб. 5 јули) пак се криеа гранчина од врби. Не да се сечат, туку се криеа и се клапаа на вратите, на пенџерите, на племните, на зимниците, шо и викавме овде ние. На италите за крупна и за ситна стока. Се клапаа гранчина. За бериќет, за здравје на стоката, за здравје на луѓето!“¹⁵

Врбата како и останатите билки симболизира здравје, брзото растење и напредок и воопшто преку овој чин на ставање „потки“ повторно тие својства требало да се пренесат врз семејството и домаќинството. Многу важно е да се нагласи дека овие, како и многу други елементи од обредната пракса поврзана со Ѓурѓовден е заедничка и за христијанското и замуслиманското население и тоа не само во Преспа¹⁶, туку и пошироко во Македонија,¹⁷ што укажува на нејзините длабоките предмонотеистички корени. Овој ден „бекташите“, но и другите муслимани Албанци во Преспа, го посветуваат на Хзар – божјиот пророк кој е всушност пандан на св. Ѓорѓи. Ова во голема мера влијаело врз прифаќањето на овој празник како заеднички¹⁸. Потврда за ваквата состојба се наоѓа во фактот што целокупната обредна пракса која ја изведува христијанското население во Преспа е

¹²Информатор, Методија Митревски с. Слимница, 2010

¹³Жежел-Каличанин, Татјана, „Билјарски песни од западна Македонија (сврзани со празнувањето на Ѓурѓовден)“, Македонски Фолклор, год. VI, бр. 12, Скопје 1973 год, стр. 135-138

¹⁴Гега, Леонтина, „Пролетните календарски празници кај Албанците од селото Крани, Преспа“, Македонски Фолклор, година XXII, бр.43, Скопје 1989 год. стр. 239; Беќарова, Олга, „Ѓурѓовденските обичаи во рекарските села (Леринско)“, Македонски Фолклор, год. VI, бр. 12, Скопје 1973 год, стр. 238; Сопствени теренски истражувања 2006, 2010

¹⁵Информатор Живко Лозановски, с. Арвати, 2010

¹⁶Полоска, Агим, “Пагански елементи во албанските календарски песни одПреспа”, “Македонски Фолклор” XXVII 53, Институт за Фолклор “Марко Цепенков”, Скопје 1999 год., стр. 165 - 170

¹⁷Ибрахими Мустафа, „Култот и симболиката на дрвото во народните верувања и песни кај некои балкански народи“, Македонски фолклор, година XXXV, број 67, Скопје 2009, стр.56

¹⁸Сопствени теренски истражувања 2006 год.

идентична со онаа на муслиманското население во с. Крани,¹⁹ но и на муслиманското население од други населени места во Преспа. Уште еден мошне важен елемент во оваа обредна пракса е поставувањето на „лединка“ односно откорнато парче трева со земја. Таа се поставувала на кукниот праг и на прагот на стопанскиот објект, штала или сл. каде е сместен добитокот. Албанското население ова парче земја го нарекува „plisi“. Врз него, односно врз лединката е забрането да се тури, така што луѓето задолжително го пречекоруваат. Добитокот на ист начин се води преку прагот во шталата и притоа се внимава да не згазне на поставените лединки. Имајќи ги во предвид бројните магиски дејствија кои се извршуваат за „крадење“ на млекото²⁰ на добитокот или ситната стока, овој чин на премин преку прагот на шталата, односно преку лединката, се изведува со цел добитокот да го зачува и да има доволно млеко. На овој начин прагот и во двата случаи всушност ја означува границата и има функција на премин помеѓу надворешното и внатрешното, нечистото и чистото, односно профаното и светото²¹. Затоа мошне често во нашата традиција на кукниот праг му се придава огромно значење и околу неговото сквернавење постојат редица забрани²². По неколку дена, односно кога лединката ќе се исуши, луѓето ја фрлаат на места на кои не поминуваат луѓе, во селската вода или сл. На овој начин со отстранувањето на лединките кои имале своевидна „магиски“ моќ, се означува крајот на обредната церемонија и враќање од митскиот во т.н. појавен свет.

Обредните активности продолжувале и утрото на бти мај, на „самиот ден“ Ѓурѓовден. Најзначајната активност тој ден било „закрлувањето“ односно нишањето на децата и младите. Имено, на некое од поголемите дрва во селото ила пак на неколку од нив, се поставувале јажиња со кои се правеле „крлешки“, на други места познати како нишалки или лулашки. На нив најпрво се нишале најмалите, а потоа повозрасните девојчиња и момчиња. Речиси без исклучоци секој оној кој ќе се нишал на крлешката во џебот си носел црвено јајце кое имало својство на своевиден магиски елемент или реквизит. Во зависност од возраста и полот на лицето кое се нишало, овој чин бил придружен со мноштво песни. Една од нив е:

Кон кај да ја потфрлиме,
од увдека преку река,
преку река во Ресен,
во Ресен кај Петрета (или др. машко име)
Ѓурѓеле мој²³.

¹⁹Гега, Леонтина, „Пролетните календарски празници кај Албанците од селото Крани, Преспа”, Македонски Фолклор, година XXII, бр.43, Скопје 1989 год.,стр. 239-240

²⁰Милошеска Ели, „Традиционалната култура во општина Кривогаштани“, стр. 185

²¹Шевалие Жан, Гербран Ален, „Речник на симболите”, Табернакул, 2005 год.,стр. 812

²²Забрана за допирање или на друг начин сквернавење на прагот.

²³Информатор Ристевска Роса 77 год., с. Курбиново

Самиот чин, имал за цел да обезбеди љубов, здравје, среќа и берикет на луѓето. Заради ваквото својство и моќ, иако во ретки случаи, сепак се случувало на крлешките понекогаш да се нишаат и возрасни, а особено болни жени. Овој чин имал за цел да им обезбеди здравје во текот на годината.

Опусот на придружните песни кои се изведувале при оваа како и при другите обредни активности, во минатото бил прилично голем. За жал денес на терен исклучително е мал бројот на информатори кои се сеќаваат макар и на дел од песните.

Со лулањето не завршувало прославувањето на овој празник. Напротив, населението од поединечните села се собирало на заедничка веселба и тоа особено во случаи кога св. Ѓорѓи претставувал селска слава или пак кога во селото имало истоимена црква. Таков е случајот со селото Курбиново каде и денес се наоѓа црквата Св. Ѓорѓи која била изградена во 1191 год. од страна на непознат ктитор, а која по својата уметничка вредност претставува врв во византиското фрескосликарство од периодот на XII век²⁴, и воедно еден од највредните споменици од ваков вид во Македонија. Населението во Курбиново по посетата на црквата и палењето на свеќи се собирало на заеднички ручек. Продуктите од кои се приготвувал заедничкиот ручек биле собирани претходниот ден од локалното население и тоа во зависност од нивните можности и желби. Во непосредна близина на црквата, во минатото, имало мала кујна каде се подготвувал ручекот кој потоа се послужувал на ливадата под црквата. На овој ручек покрај локалното население присуствувале и другите гости кои доаѓале „за денот“ во с. Курбиново. На истата таа ливада се играло и се пеело сè до завршувањето на празникот во попладневните или вечерните часови. Покрај јадењето кое се подготвувало задолжително се колел и курбан²⁵. Курбанот секогаш бил јагне, кое било подарено од некој од посетителите. Од него требало да пробаат сите присутни. Понекогаш се случувало да се заколат и по неколку јагниња. Ѓурѓовденскиот курбан е присутен во традиционалната култура и во останатите делови на Македонија, и тоа не само кај христијанското туку и кај муслиманското население кое го прославува овој празник²⁶. Иако во рамките на христијанската религија принесувањето на крвна жртва, во случајот јагне, е недозволива, сепак согласно вековните традиции ваквата пракса е сеуште присутна. Земајќи ги во предвид силните народни верувања поврзани со курбанот според кои селото ќе го снајде несреќа, болест, или сиромаштија доколку не биде заколен курбан, христијанската црква понекогаш и прекутно го прифаќа овој чин.

²⁴Грозданов, Цветан, Мисгвиш Хадерман Лиди, „Курбиново“, РЗЗСК, Македонска книга, Скопје 1992 год. стр. 16; ИНИ, „Историја на македонскиот народ“, Кн.1, Скопје, 1969 год. стр. 215

²⁵Во колењето на курбанот се наоѓаат траги од народното верување во среќата; Пенушлиски, Кирил, „Митот и фолклорот“, Матица Македонска, Скопје, 2005 год., стр. 119

²⁶За Ѓурѓовден албанското население од с. Горна Бела Црква колело јагне, организирано излети а на овој ден се правеле и панаѓури.

За празнувањето на Ѓурѓовден и за црквата св. Ѓорѓи во Курбиново, е врзано едно интересно народно кажување кое успеало да се зачува до денес. Имено според сеќавањата на постарите жители во селото Курбиново односно според раскажувањата на нивните предци, една година Ѓурѓовден бил ден пред Велигден. Бидејќи заради ваквата поставеност на празниците сеуште траеле велигденските пости, верниците решиле да го прослават Ѓурѓовден следниот ден. Веднаш по завршувањето на ручекот без некоја причина се срушила целата кујна која се наоѓала во непосредна близина на црквата. Луѓето го разбрале ова како „знак“ од Господ кој ги потсетувал дека не треба да ја менуваат традицијата или да го слават Ѓурѓовден на друг ден, освен на денот кој навистина е посветен на него. Оваа легенда сликовито кажува дека народниот пантеон на светци - заштитници блиски до старите претхристијански верувања, во одредени случаи бил поважен отколку црковниот.

Врз основа на изнесените информации може да се заклучи дека обредната пракса поврзана со празнувањето на св. Ѓорѓи или пошироко познат како Ѓурѓовден, изобилува со разновидни обредни дејствија. Иако во изминатиот период доаѓа до губење на најголемиот дел од поединечните дејствија, но и губење на нивната првична функција која била во тесна врска со аграрно – стопанскиот карактер на празникот и обезбедувањето на среќа, берикет и плодност кај луѓето и кај добитокот, сепак кај дел од населението е сеуште зачуван еден значаен дел информации кои формираат една целосна слика за тоа како функционираше селата и заедниците не само на индивидуално или семејно ниво, туку многу повеќе на ниво на општествено – економски, а пред сè како обредни заедници и тоа без оглед на верската припадност на жителите, што е од исклучителна важност за мултикултурниот карактер на Преспа.

РЕЗИМЕ

Од приложените материјали може да се забележи дека ѓурѓовденскиот обреден циклус во Преспа изобилува со мноштво на поединечни активности чија крајна цел е да обезбеди благосостојба на населението и добитокот. Она што е особено значајно е фактот дека најголемиот дел активности застапени во рамките на овој обреден циклус се заеднички за христијанското и муслиманското население во пределот.

Губењето на поединечните елементи кое настанува во моментите кога тие ќе ја изгубат својата функција во обредот, укажува не само на осовременувањето на начинот на живот на населението, туку и на тоа дека во својата суштина културните процеси не се еднаш засекогаш зададена категорија, туку дека тие претставуваат динамички системи кои во суштина ја репрезентираат и рефлектираат состојбата на живеење на населението во одреден простор и време, и како такви треба да бидат следени и анализирани во континуитет.

SUMMARY

From the presented materials we can note that the ritual practice connected to Gurgovden (St. George) celebrations in Prespa, abundance with particular activities whose final goal is to secure wellbeing of the population and cattle. What is important is the fact that the greatest part of the activities presented in this ritual practice is common for the Christian and Muslim population. Abandoning of certain elements happens in the moments when they lose their ritual function. This points not only to the modernization of the life of the population in certain region, but also on the fact that the cultural processes are not static but merely dynamic categories or systems that present and reflects the leaving conditions of the population in certain time and space. As such they should be constantly researched and analyzed.

БИБЛИОГРАФИЈА

1. Бекарова, Олга, „Ѓурѓовденските обичаи во рекарските села (Леринско)”, Македонски Фолклор, год. VI, бр. 12, Скопје 1973
2. Гега, Леонтина, „Пролетните календарски празници кај Албанците од селото Крани, Преспа”, Македонски Фолклор, година XXII, бр.43, Скопје 1989
3. Грозданов, Цветан, Мисгвиш Хадерман Лиди, „Курбиново”, РЗЗСК, Македонска книга, Скопје 1992
4. Жежељ-Каличанин, Татјана, „Билјарски песни од западна Македонија (сврзани со празнувањето на Ѓурѓовден) ”, Македонски Фолклор, год. VI, бр. 12, Скопје 1973
5. Зоговиќ, Соња, “Општеството и народната култура на Македонија во раниот среден век”, Институт за старословенска култура - Прилеп, Прилеп, 2002
6. Ибрахими Мустафа, „Култот и симболиката на дрвото во народните верувања и песни кај некои балкански народи“, Македонски фолклор, година XXXV, број 67, Скопје 2009, стр.56
7. „Историја на македонскиот народ”, Кн.1, ИНИ, Скопје, 1969
8. Јовановска Соња, „Обредната практика за време на славењето на Ѓурѓовден во с. Дебреште“, *Balkanoslavica*, бр. 30-31, Прилеп 2002
9. Китевски Марко, „Македонски празнични обичаи“, Етнологија на Македонците, МАНУ, Скопје 1992
10. Милошеска Ели, „Јајцето во космогонијата, верувањата, култото и магијата“, *Balkanoslavica* бр. 26-27, Прилеп 1999-2000
11. Милошеска Ели, „Традиционалната култура во општина Кривогаштани“, Прилеп

12. Полоска, Агим, “Пагански елементи во албанските календарски песни од Преспа”, “Македонски Фолклор” XXVII 53, Институт за Фолклор “МаркоЦепенков”, Скопје 1999
13. Пенушлиски, Кирил, „Митот и фолклорот”, Матица Македонска, Скопје, 2005
14. Полоска, Агим, “Пагански елементи во албанските календарски песни од Преспа”, “Македонски Фолклор” XXVII 53, Институт за Фолклор “Марко Цепенков”, Скопје 1999 год., стр. 165 - 170
15. Редактори: Светлана М. Толстој и Љубинко Раденковиќ, 2001: Словенска митологија, Енциклопедијски речник Београд 2001, с.в. ЈАЈЦЕ
16. Шевалие Жан, Гербран Ален, „Речник на симболите”, Табернакул, 2005

